

DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-122

УДК 657.421.3:339.166.5

С. І. ПИРОЖКОВ

віцепрезидент Національної академії наук України, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки,

Україна, м. Київ

e-mail: prez@nas.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7539-0248>

ОБЛІК В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ГУМАНІСТИЧНОГО ВЕКТОРА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА¹

Досліджено актуальність, теоретичну обґрунтованість і методологічне значення монографії «Облік об'єктів інтелектуальної власності»², авторами якої є провідні науковці Київського національного торговельно-економічного університету Г. В. Уманців і І. К. Шушакова. Проаналізовано зміст та структуру монографії, логіку викладення матеріалу. Аргументовано можливість використання монографії в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Ключові слова: інтелектуально-гуманістичний вектор розвитку, моделі інноваційної діяльності, інтелектуальна власність, комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності, облік, монографія.

JEL Classification: M41, O34.

Динамічний розвиток економіки у XXI столітті значною мірою визначається на основі інтелектуалізації всіх сфер суспільного життя. За цих умов

¹ © Пирожков С. І., 2022. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

² Уманців Г. В., Шушакова І. К. Облік об'єктів інтелектуальної власності : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 432 с.

формування української цивілізаційної ідентичності повинно відбуватися на базі інноваційно-гуманістичного вектора розвитку. Цивілізаційний вибір України сьогодні визначає парадигму і стратегії реалізації власного поступу за умов утвердження національної ідеї. Цивілізаційний вибір дає змогу забезпечити входження нашої країни повноцінним суб'єктом у складний і суперечливий світ XXI століття [1].

Реалізація цивілізаційного гуманістичного проєкту України з урахуванням самореалізації її громадян на сучасному етапі актуалізує значення суспільних і гуманітарних наук, які на засадах системного аналізу сучасних глобальних загроз і викликів здатні запропонувати вектори цивілізаційних перетворень, а також оцінювати гуманітарні небезпеки й ризики на цьому шляху, здійснюючи креативне узагальнення стратегій і футурологічних сценаріїв розвитку України [2]. Господарська діяльність на етапі постіндустріального розвитку економіки здійснюється за умов перманентної модернізації, у тому числі й щодо створення та використання об'єктів інтелектуальної власності.

Основним чинником конкурентоспроможності країн, як підтверджують тренди розвитку світової економіки, є впровадження ефективних *моделей інноваційної діяльності*, які забезпечують стимулювання процесів створення та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Активний розвиток указаних моделей має ґрунтуватися на бюджетному фінансуванні, оптимізації податкового навантаження, кредитуванні, формуванні повноцінного ринку інтелектуальної власності, створенні інноваційної інфраструктури. Український інноваційний сектор перебуває в процесі становлення та глибинних трансформацій, зумовлюючи посилення тенденцій наукоємної спрямованості національної економіки.

Важливу роль у процесі реалізації інтелектуальної власності на ринку відіграє вибір способу *комерціалізації* – системи прийомів, які дають можливість досягти запланованих цілей на основі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, оскільки кожна інновація є унікальною за своєю природою, що зобов'язує підприємства формувати відповідний підхід до цього процесу. Завдяки такій особливості об'єктів інтелектуальної власності, як здатність до тиражування, стає можливим комерціалізувати їх одночасно різними способами, зокрема використовувати у власній діяльності, передавати майнові права за ліцензією або на засадах комерційної концесії, вносити до статутного капіталу іншого підприємства, упроваджувати інжинірингову діяльність і надавати технічну допомогу. Це дає змогу суб'єктам господарювання досягати ефектів щодо отримання економічної вигоди від виходу на нові сегменти ринку й задоволення потреб споживачів шляхом залучення інтелектуальної складової в економічний оборот, у тому числі на основі підвищення рівня капіталізації підприємства.

Огляд наукового доробку, спрямованого на розвиток інституційного забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, дозволяє вибудувати його архітектуру, визначити структуру та склад формальних і неформальних інститутів, організаційно-інфраструктурне підґрунтя процесів комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності. Така архітектура інституційного забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності визначається перш за все обмеженою чисельністю інноваційних структур, яким притаманна функціональна невизначеність у їхній діяльності. Усе це ще раз підтверджує своєчасність підготовки фундаментальної монографії з проблем облікового забезпечення інтелектуальної власності науковцями Київського національного торговельно-економічного університету.

Показово, що автори монографії є відомими фахівцями у царині дослідження широкого спектру проблем ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності й системно працюють у цьому напрямі протягом тривалого часу, про що свідчать підготовлені ними публікації у провідних наукових виданнях нашої країни [3–8]. Структура рецензованої монографії є логічною. Перший розділ присвячено аналізу економіко-правового змісту інтелектуальної власності, розкриттю системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності й окресленню векторів розвитку глобального ринку. У другому розділі проаналізовано стратегії комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, розкрито фактори впливу на зазначені процеси, а також окреслено напрями інституціоналізації відносин у сфері інтелектуальної власності.

Окремий розділ монографії присвячено визначенню векторів модифікації вартісного оцінювання результатів використання інтелектуальної власності, окресленню концептуальних положень оцінки об'єктів інтелектуальної власності у вимірі вартості підприємства та формуванню пропозицій, спрямованих на поглиблення методичного інструментарію оцінки вказаних об'єктів.

У четвертому розділі розкрито умови визнання об'єктів інтелектуальної власності нематеріальними активами підприємства, він присвячений також документальному забезпеченню операцій з такими об'єктами, формуванню методології обліку прав на ці об'єкти й інформаційному забезпеченню звітності підприємств. Під час використання об'єктів інтелектуальної власності у власному виробництві підприємство модернізує технічний цикл із метою мінімізації виробничих витрат, підвищує якість і конкурентоздатність продукції, створює нові способи продажу або постачання товарів. Повне або часткове передавання майнових прав за ліцензійним договором або договором комерційної концесії (франчайзингу) дозволяє суб'єкту господарювання монополізувати ринок і бути єдиним власником прав, отримуючи максимальні

прибутки від використання одного й того самого об'єкта інтелектуальної власності різними компаніями.

Логічним завершенням проведеного дослідження є п'ятий розділ, присвячений визначенню напрямів удосконалення обліку використання об'єктів інтелектуальної власності. У роботі запропоновано напрями формування облікової політики комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та визначено підходи до обліку операцій з їхньої комерціалізації.

Монографія є добре ілюстрованою, що суттєво покращує сприйняття наведеного матеріалу. Безперечно, українська спільнота одержала фундаментальне системне видання, яке слугуватиме надійним підґрунтям для підготовки майбутніх фахівців. Монографію можуть використовувати науковці, викладачі, фахівці-практики, працівники органів публічного управління та місцевого самоврядування, а також усі, хто цікавиться складною проблематикою ефективного функціонування об'єктів інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пирожков С., Хамітов Н. Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини. Київ : Наук. думка, 2020. 256 с.
2. Пирожков С. І., Хамітов Н. В. Цивілізаційний проект України: від амбіцій до реальних можливостей. *Вісник НАН України*. 2016. № 6. С. 45–52.
3. Уманців Г., Мартинів (Шушакова) І. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності в Україні. *Банківська справа*. 2016. № 2. С. 85–93.
4. Уманців Г. В., Мартинів (Шушакова) І. К. Облік об'єктів права інтелектуальної власності. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 4. С. 139–157.
5. Уманців Г. В., Мартинів (Шушакова) І. К. Інституційне регулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. *Економічна теорія та право*. 2018. № 4. С. 136–153.
6. Уманців Г., Мартинів (Шушакова) І. Глобальний вимір розвитку інтелектуальної власності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 2. С. 86–99.
7. Уманців Г. В., Мартинів (Шушакова) І. К. Обліково-аналітичне забезпечення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. *Облік і фінанси*. 2019. № 3. С. 55–60.
8. Уманців Г., Шушакова І. Контрольовані операції з нематеріальними активами у контексті плану дій BEPS. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 1. С. 101–118.

REFERENCES

1. Pyrozchkov, S., & Khamitov, N. (2020). *Tsyvilizatsiina subiektnist Ukrainy: vid potentsii do novoho svitohliadu i buttia liudyny [Civilizational subjectivity of Ukraine: from potentials to a new worldview and human existence]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

2. Pyrozhkov, S. I., & Khamitov, N. V. (2016). Tsyvilizatsiyni proekt Ukrainy: vid ambitsii do realnykh mozhlyvostei [Civilization project of Ukraine: from ambitions to real opportunities]. *Visnyk NAN Ukrainy – Bulletin of the NAS of Ukraine*, 6, 45–52 [in Ukrainian].
3. Umantsiv, H., & Martyniv (Shushakova), I. (2016). Komertsializatsiia ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Commercialization of intellectual property in Ukraine]. *Bankivska sprava – Banking*, 2, 85–93 [in Ukrainian].
4. Umantsiv, H. V., & Martyniv (Shushakova), I. K. (2017). Oblik ob'ektiv prava intelektualnoi vlasnosti [Accounting for intellectual property rights]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 4, 139–157 [in Ukrainian].
5. Umantsiv, H. V., & Martyniv (Shushakova), I. K. (2018). Instytutsiine rehuliuвання komertsializatsii ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti [Institutional regulation of commercialization of intellectual property]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 4, 136–153 [in Ukrainian].
6. Umantsiv, H., & Martyniv (Shushakova), I. (2019). Hlobalnyi vymir rozvytku intelektualnoi vlasnosti [The global dimension of intellectual property development]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, parvo – Foreign trade: economics, finance, law*, 2, 86–99 [in Ukrainian].
7. Umantsiv, H. V., & Martyniv (Shushakova), I. K. (2019). Oblikovo-analitychne zabezpechennia komertsializatsii ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti [Accounting and analytical support for the commercialization of intellectual property]. *Oblik i finansy – Accounting and finance*, 3, 55–60 [in Ukrainian].
8. Umantsiv, H., & Shushakova, I. (2021). Kontrolovani operatsii z nematerialnymy aktyvamy u konteksti planu dii BEPS [Controlled transactions with intangible assets in the context of the BEPS Action Plan]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 1, 101–118 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.12.2021

Стаття пройшла рецензування 12.01.2022

Стаття рекомендована до опублікування 18.02.2022

С. И. ПИРОЖКОВ

вице-президент Национальной академии наук Украины, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, лауреат Государственной премии в области науки и техники, Украина, г. Киев

УЧЕТ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО-ГУМАНИСТИЧЕСКОГО ВЕКТОРА РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

Исследованы актуальность, теоретическая обоснованность и методологическое значение монографии «Учет объектов интеллектуальной собственности», авторами которой являются ведущие ученые Киевского национального торгово-экономического

университета Г. В. Уманцев и И. К. Шушакова. Проанализированы содержание и структура монографии, логика изложения материала. Аргументирована возможность использования монографии в образовательном процессе учреждений высшего образования.

Ключевые слова: интеллектуально-гуманистический вектор развития, модели инновационной деятельности, интеллектуальная собственность, коммерциализация объектов интеллектуальной собственности, учет, монография.

S. I. PYROZHKOVA

Vice President of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, laureate of the State Prize in the field of science and technology, Ukraine, Kyiv

ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF FORMATION OF THE INTELLECTUAL-HUMANISTIC VECTOR OF SOCIETY DEVELOPMENT

Abstract. The author has explored the relevance, theoretical substantiation and methodological significance of the monograph “Accounting for intellectual property”, prepared by the leading scientists of the Kyiv National University of Trade and Economics H. V. Umantsiv and I. K. Shushakova. The author has analyzed content, structure, and the logic of presenting the material of monograph. It is argued possibility of using the monograph in the educational process of higher education institutions.

Key words: intellectual and humanistic vector of development, models of innovation, intellectual property, commercialization of intellectual property, accounting, monograph.

Article details:

Received: 18 December 2021

Revised: 12 January 2022

Accepted: 18 February 2022

Рекомендоване цитування: Пирожков С. І. Облік в умовах становлення інтелектуально-гуманістичного вектора розвитку суспільства. *Економічна теорія та право*. 2022. № 1 (48). С. 122–127. DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-122.

Suggested Citation: Pyrozhkov, S. I. (2022). Oblik v umovakh stanovlennia intelektualno-humanistychnoho vektora rozvytku suspilstva [Accounting in the conditions of formation of the intellectual-humanistic vector of society development]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 1 (48), 122–127. DOI: 10.31359/2411-5584-2022-48-1-122.